

NĚMECKY PSANÁ ČESKÁ LITERATURA

- autoři jsou většinou Židé žijící v Praze – ghetto, němčina jako úřední jazyk => píšou německy

FRANZ KAFKA (1883-1924)

- narozen na Starém Městě, vystudoval práva, pracuje v pojišťovně, zemřel na TBC
- ke svému dílu kritický – chtěl, aby bylo po smrti spáleno, Max Brod ho vydal
- EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA – postavy nemají celá jména, nepoužívá přesnou interpunkci
- varování před zmechanizovaným životem a byrokracií, předzvěst nacismu, politických procesů
- depresivní, expresionismus
- zachovaly se jeho deníky a dopisy

PROCES – nedokončený román; Josef K. je v den 30. narozenin zatčen, veden proti němu proces na svobodě - neví proč, v den 31. narozenin ho zapíchli jako psa, předzvěst politických procesů

ZÁMEK – román; kritika byrokracie

PROMĚNA – povídka; přeměna člověka v brouka, rodina se ho štítí, chce zemřít

NEZVĚSTNÝ (AMERIKA) - román, syna se zřekne rodina, vypovězen do Ameriky, společensky upadá, hledá místo v životě

GUSTAV MEYRINK (1868-1932)

- sklon k mystickým a orientálním vědám, vytváří kult magické a mystické Prahy

GOLEM – román, popis starého židovského ghetta

EGON ERWIN KISCH (1885-1948)

- „zuřivý reportér“ – reportáže z celého světa, komunist

PRAŽSKÁ DOBRODRUŽSTVÍ – povídky z pražského prostředí

NANEBEVSTOUPENÍ TONKY ŠIBENICE – drama o prostitutce

SVĚTOVÁ LITERATURA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

REALISTICKÁ LITERATURA

EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA (Kafka, Woolfová, Joyce, Proust) – promíchané dějové roviny, chybí časová posloupnost, ubývá děje, důraz kladen na psychiku člověka, vliv psychoanalýzy, experimentují s jazykem, náročná díla

LITERATURA REAGUJÍCÍ NA VÁLKU

DETABUIZOVANÁ LITERATURA (H. Miller) – hlavním tématem je sex a erotika

FRANCOUZSKÁ LITERATURA

Henri Barbusse (1873 - 1935)

- zakladatel skupiny **Clarté** - protiválečná a okupační vystoupení

- **Le Feu (Oheň)**

- protiválečný román s podtitulem Deník bojového mužstva; přeložen do 60 jazyků

- autentické zachycení života vojáků v 1. SV

- dokonale zde vylíčil šílenství a nesmyslnost války, válečnou mašinérii ničící člověka

- děj se odehrává na francouzsko-německé frontě

- kapitoly: Vajíčko, Zápalky, Obvaziště

- **Rusko, Gruzie** – reportáže

- **Stalin, svět viděný skrze jednoho člověka** – sociální námět

- **Různé zprávy, Světlo v propasti** – sbírky povídek

Romain Rolland (1866 - 1944)

- držitel Nobelovy ceny za literaturu, člen skupiny Clarté

- v díle se promítá jeho celoživotní názor = pacifismus; byl proti jakémukoliv násilí, vysoce humánní

- psal životopisy umělců - Beethoven, Tolstoj, Michelangelo...

- **Dobrý člověk ještě žije** - příběh optimistického člověka - umí naplno vychutnat život

- **Petr a Lucie** - novela, děj za 1. SV při bombardování Paříže

Antoine de Saint Exupéry (1900 - 1944)

- zájem o létání - odraz v díle - snaha o rekordy

- r. 1944 se nevrátil z nočního letu, neví se, co se mu stalo

- protiválečný román: ● **Válečný pilot** - neuznává zbytečné oběti (pouze jeden život za druhý)

- **Dopis rukojmímu** - filosofické dílo proti fašismu

- **Citadella** - osobní závěť; soubor meditací o lidském bytí

ANDRÉ GIDE (1869-1951)- zastánce individualismu, homosexuál, komunista

- **Penězokazi** – román, odsouzení falešné morálky fr. společnosti

- **NÁVRAT ZE SSSR** – kritika stalinského režimu, reakce: S. K. Neumann – Anti-Gide aneb optimismus bez pověr a iluzí

NĚMECKÁ LITERATURA

Thomas Mann (1875 - 1955)

- kritika německé společnosti - Nobelova cena r. 1929

- **Budenbrokové** - satirická kritika německé společnosti v 19. století
- **Mario a kouzelník** - hypnotizér Chiopoli (předobraz Hitlera) udělá číšníkovi Mariovi na vystoupení ostudu (v hypnóze ho políbí) - Mario ho zastřelí; protifašistický námět

HEINRICH MANN (1871-1950)

- vystupuje proti válce, v emigraci v ČSR

PROFESOR NEŘÁD – zfilmováno: Modrý Anděl (Marlene Dietrichová)

Lion Feuchtwanger (1884 - 1958)

- židovský původ - emigruje do USA, protifašistické noviny - Das Wort

- **Josephus Flavius** - Židovská válka, Synové, Zaslíbená země (trilogie)
- vývoj v Německu ve 20. a 30. letech
- **Lišky na vinici** - pomoc Francie americké revoluci
- **Vyhnanství** - reaguje na základě vlastní zkušenosti na osudy emigrantů, kteří hledají obživu v Americe
- **Židovka z Toleda** - děj ve španělské Kastilii

Erich Maria Remarque (1898 - 1970)

- společenské romány - sociální tematika; r. 1916 odchází dobrovolně na frontu

- **Na západní frontě klid** - román v ich formě o studentovi, který se sám hlásí na frontu
- **Cesta zpátky** – volné pokračování
- **Nebe nezná vyvolených**
- **Černý obelisk**
- **Jiskra života** - útrapy války, přátelství lidí v koncentračním táboře
  - **ŽID SÜS** - o židovském obchodníkovi
  - **GOYA** – o španělském malíři

Bertolt Brecht (1898 - 1956)

- tvůrce **epického divadla** - odtržení diváka od hry, aby si zachoval nadhled - pomocí zcizovacího

efektu = titulky, komentář, oslovení publika - dává najevo, že nejde pouze o divadlo, ale i o život

- do literatury vstupuje ve 20. letech; zpočátku reaguje na atmosféru Německa po první světové válce (vyprovokovali ji a byli poraženi)

- **Muž jako muž** - je naznačen existencialismus, protože řeší problém identity člověka v odlidštěné společnosti; tento problém ukazuje na příběhu vojáků britské koloniální armády, kteří při drancování přijdou o kamaráda - aby se na to nepřišlo, najdou si dobrosrdečného Ira, přístavního dělníka, tak dlouho mu vymývají mozek, až se z něj stane voják
- **Matka** - přepracované dílo Gorkého; markytánka věří, že ji válka živí, ale ve skutečnosti ji ničí
- **Třígrošový román** - (pův. Žebrácká opera - satira na vládnoucí vrstvy v Anglii před 200 lety); popisuje život v kapitalismu, ovládání chudých bohatými (J.J.Peachum ovládá žebráky)
- **Matka kuráž a její děti; Strach a bída Třetí říše** - parodie na Hitlera
- **Svatá Johanka městských jatek** - vyjadřuje utopický problém, zda se dají následky vykořisťování společností řešit charitativní činností, dochází k názoru, že ne charitativní činností, ale bojem
  - **ŽEBRÁCKÁ OPERA** – přepracoval to Václav Havel – divadelní hra

AMERICKÁ LITERATURA

- **ZTRACENÁ GENERACE** (Hemingway, Faulkner, Fitzgerald) – název pochází od Gertrudy Steinové; jsou to mladí lidé, kteří prošli 1. sv. válkou, válka jim nabourala život, nemůžou zapadnout zpět do běžného života

Ernest Hemingway (+1961)

- dobře vystihl psychologii postav; **metoda ledovce** - velký děj na malé ploše, vztah k přírodě, zdravotníkem na italské frontě v 1. sv. válce, zraněn, dopisovatel ze španělské občanské války, usadil se na Kubě

Komu zvoní hrana - občanská válka ve Španělsku

Stařec a moře - nejslavnější novela - Nobelova cena

Sbohem armádo - protiválečný román

JOHN STEINBECK (1902-1968)

- pochází z Kalifornie, kritik americké společnosti

- **PLÁŇ TORTILLA** – postavy mexických povalečů, výsměch konzumnímu životu
- **HROZNY HNĚVU** – z období hospodářská krize
- **NA VÝCHOD OD RÁJE** – otec má dva syny, matka štetka, jeden syn ji přijme a druhý ne, motiv Kaina a Abela, Adama a Evy
- **O MYŠÍCH A LIDECH** – George a Lennie (retardovaný) pracují na farmě, Lennie hladí rád hladké věci, ale vždy je rozmačká, hladí vlasy farmářově manželce, zlomí jí vaz, utíká, farmáři ho chtějí zabít, George ho najde dřív a zastřelí ho

FRANCIS SCOTT FITZGERALD (1896-1940)

- představitel literatury jazzového věku, kritika americké společnosti

- **NĚŽNÁ JE NOC**
- **VELKÝ GATSBY** – má mnoho přátel, pašuje do Ameriky alkohol (prohibice), všichni ho mají rádi jen kvůli penězům, na pohřeb mu nikdo nepřijde
- **DIAMANT VELKÝ JAKO RITZ** – povídka

HENRY MILLER (1891-1980)

- detabuizovaná literatura, člověk má uniknout do světa erotiky, obviněn z pornografie

- **OBRATNÍK RAKA, OBRATNÍK KOZOROHA**

ANGLICKÁ LITERATURA

AGATHA CHRISTIE (1890-1976)

- detektivky, vytvořila postavu belgického detektiva Hercula Poirota a slečny Marplové

- **VRAŽDA V ORIENT EXPRESU**
- **SMRT NA NILU**

VIRGINIA WOOLFOVÁ (1882-1941) – EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA

- schizofrenička, deprese, píše si deníky, sebevraždy, děj není důležitý, soustředí se na psychiku, dojmy, postavy – psychicky nevyrovnaní lidé

- **K MAJÁKU**
- **PANÍ DALLOWAYOVÁ** – v každé postavě je jedna z jejích osobností

GEORGE BERNARD SHAW (1856-1950)

- Ir, dramatik, zastavil úpadek anglického dramatu

- **PYGMALION** – divadelní hra, profesor fonetiky Henry Higinis učí květinářku Lízu Doolitelovou výslovnosti a vyjadřování, za půl roku ples, Líza Higinse miluje, Higinis si uvědomí že bez Lízy nemůže žít...- muzikál My Fair Lady – Líza: Audrey Hepburnová

HERBERT GEORGE WELLS (1866-1946)

- studuje biologii a darwinismus, sociální smýšlení, zakladatel sci-fi literatury

- **STROJ ČASU** – sestrojení stroje času, cesta do budoucnosti
- **VÁLKA SVĚTŮ** – 1. kniha na téma napadení jinou civilizací
- **OSTROV DOKTORA MOREAUA** – Dr. Moreau se snaží na ostrově polidštit zvířata, zvířata se vzbouří a zabijí doktora

JOHN GALSWORTHY (1867-1933)

- **SÁGA RODU FORSYTŮ** – trilogie, zachycení viktoriánské Anglie, generační román

RUSKÁ LITERATURA

- 1917 – bolševická revoluce, literatura se stává nástrojem revoluce a politiky, buď se spisovatelé přizpůsobí, nebo emigrují

MAXIM GORKIJ (1868-1936)

- sirotek, samouk, nesouhlasí s revolucí, emigruje, na Stalinovu žádost se vrací zpět, psal pozitivně o Soloveckém gulagu – zaprodal se

- vytvořil pojem socialistický realismus; jeho postavy = bosáci – tuláci, spodina, ale mají ideály

- **MATKA** – mladý revolucionář roznáší letáky, matka nesouhlasí, syna zatknou, ona pochopí a jde roznášet letáky místo něho
- **NA DNĚ** – o lidech bez domova

ALEXEJ TOLSTOJ (1883-1945)

- **KŘÍŽOVÁ CESTA** – osudy ruské inteligence během občanské války

BORIS PASTERNAK (1890-1960)

- kritizoval režim, musel se zříci Nobelovy ceny

- **DOKTOR ŽIVAGO** – sirotek Jurij Živago, vystudoval medicínu, manželka Taňa, milenka Lara, zažil obě revoluce, ..., Živago umírá v Moskvě; nezajímal se o politiku, přesto ho zničila, popisuje hrůzy revoluce, hlad, bídu

MICHAIL BULGAKOV (1891-1940)

- studoval medicínu, prozaik, dramatik, spolupráce s MCHATem, nesmí publikovat

- **MISTR A MARKÉTKA** – faustovské téma

VLADIMÍR MAJAKOVSKÝ (1903-1930)

- kubofuturismus, obdiv k revoluci – boží vše staré

- **OBLAK V KALHOTÁCH** – poemy
-

